

Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü

Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi

Dergiye Geliş Tarihi: 26.02.2013
Yayına Kabul Tarihi: 18.03.2013

Baş Editör: Naim Çağman
Alan Editörü: Halil Kızılaslan

Tarım Kesimine Yönelik Hayat ve Sağlık Sigortası: Tokat İli Örneği

Gülistan ERDAL^{a,1} (gulistan.erdal@gop.edu.tr)
Hilmi ERDAL^b (herdal2@gmail.com)
Alpaslan ÜSTÜN^c (austun4@hotmail.com)

^aGaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 60250 Tokat
^bGaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat Meslek Yüksekokulu, Seracılık Bölümü, 60250 Tokat
^cSGK.-Tokat Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü, G.O.P. Bulvarı No:314, 60100 Tokat

Özet- Bu çalışmada Tokat iline bağlı merkez köylerdeki çiftçilerin özel şirket destekli özel sağlık, hayat, emeklilik ve kaza sigortaları bilinci, katılım durumları ve çiftçilerin bu sigortalardan yararlanma olanakları araştırılmıştır. Araştırmada Tokat merkez ilçeye bağlı 11 köy ve bu köylerde yaşayan 199 çiftçi ile anket yapılmıştır. Çiftçilerin özel sağlık sigortası hakkındaki bilgi durumu incelenmiş ve %83,42' sinin bilgisinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Yine çiftçilerin %82,41' inin özel hayat sigortası hakkında, %88,94' ünün özel ferdi kaza sigortası hakkında, %77,39' unun özel bireysel emeklilik sigortası hakkında bilgisinin olmadığı saptanmıştır. Buna göre özel sigorta şirket destekli özel sigorta bilinç durumunu gösterir değerlerden de anlaşıldığı üzere çiftçilerin bilgili olmadığı görülmüştür. Bu nedenle özel sigorta şirketlerinin kırsal kesime yönelik özel sigortacılık konusunda bilgilendirme faaliyetlerinin artırılmasını ve güven duygusunun kırsal kesime sağlanması ve bu kapsamda çiftçilerin özel sigorta hizmetlerinden yararlandırılması üzerinde önemle durulması gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler-
Sosyal güvenlik uygulamaları, özel sağlık, hayat, emeklilik ve kaza sigortaları, çiftçi, Tokat

Life and Health Insurance for Part of Agriculture: Case Study in Tokat

Abstract- In this study, farmers in the central villages of the province of Tokat, a private company funded private health, life and accident insurance awareness, attendance status, and measure the capabilities of farmers to benefit from this insurance was investigated. In investigate connected to the central district of Tokat 11 villages and 199 farmers living in these villages with the survey was conducted. Farmers was examined about private health

¹Sorumlu Yazar

insurance information. And %83,42 rate farmers unknown about private health insurance. Furthermore %82,41 rate farmers unknown about private life insurance, %88,94 rate farmers unknown about private personal accident insurance and %77,39 rate farmers unknown about private pension insurance have been identified. Accordingly, the state of consciousness shows the values of private insurance also can be understood, the farmers were not informed. For this reason, information about the activities of private insurance should be increased and farmers to benefit from the services of private insurance in this context, we think the emphasis should be addressed.

Key Words- Applications of social security, private health, life, pension and accident insurance, farmer, Tokat

Received: 26.02.2013

Accepted: 18.03.2013

1. Giriş

Sosyal güvenlik, toplumların ihtiyaçlarını karşılamak için ortaya çıkmış ve günümüze kadar birçok düzenlemeden geçerek geliştirilmiştir. Bugün bütün ülkelerin iyi ya da kötü, gelişmiş ya da az gelişmiş bir sosyal güvenlik sistemi vardır. Çünkü, sosyal güvenlik artık modern dünyada yaşamın bir gerekliliği olmuştur. Dünya devletlerine bakıldığında sosyal güvenliğin tarihsel gelişimi içerisinde sanayi inkılabıyla beraber, ilk olarak işçilere sosyal güvenlik hakkının verildiği ve zamanla yapılan reformlara göre bu sistemin içerisine toplumdaki diğer zümrelerin de katılımının sağlandığı ama, tarım kesiminin uzun yıllar boyunca bu haktan mahrum kaldığı görülmektedir. Türkiye’ de de devletin sağladığı sosyal sigorta sisteminden kırsal kesimin yeterince yararlanamadığı belirtilmektedir (Karadeniz, 2006).

21. yüzyılda Dünyada devlet destekli sosyal güvenlik sistemlerinin yanı sıra, özel şirketlerin desteklediği özel sigortacılık anlayışı da büyük bir hızla gelişmiştir. Özel sigortacılığın pazarladığı ürünler, bireye sadece maddi varlıklarını sigortalama imkanı sunmakla kalmamış, bedeni ve ruhani özre sebebiyet verecek olayları da sigortalatma hizmetini sunmuştur. Türkiye’ de 59 sigorta şirketinden 30 adedi hayat sigortaları alanında çalışmakta ve yaklaşık 5 milyon kişiye özel sigorta olanağı sağlamaktadır (Anonim, 2004). Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği istatistik verilerine göre ise, 2011 yılı itibariyle 66 sigorta şirketi faaliyet göstermektedir (Anonim, 2011a). Bu şirketler kır kent ayrımı yapmadan toplumun bütün kesimine özel sağlık, hayat, ferdi kaza ve emeklilik sigortası vb. gibi sigortaları kanunun koyduğu genel şartların yanına özel şartları da koyarak bireyleri yaşam risklerine karşı sigortalamaktadırlar. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma planlarında sosyal güvenlik önlemleri arasında “Kamu sosyal güvenlik kuruluşlarında özel şirketlerce yapılan hayat sigortası niteliğindeki uygulamalara benzer bir organizasyona gidebilmek ve esnek sigorta uygulamaları düzenleyebilmek için çalışmalara başlanacaktır” şeklinde bir hedef belirlenmiştir. Ancak bu konuda önemli bir gelişmenin sağlanamadığı, mevcut sosyal sigorta sisteminin oldukça yetersiz olduğu ve sosyal sigortaların sürekli açık verdiği ifade edilmektedir. Buna karşın aynı alanda faaliyette bulunan özel sigorta şirketlerinin ise aynı hizmeti ve riski, hem daha az prim, hem de daha iyi bir şekilde sağladığı ve riski de karşılayabildiği belirtilmektedir (Anonim, 1995).

Devletin sağladığı mevcut sigorta sisteminin primlerini ödemekte zorlanan çiftçilerin sağlık hizmetleri de devlet tarafından karşılanamamaktadır. Canlı ve cansız faktörlerle beraber yapılan ve her zaman rizikosu olan tarımsal faaliyette, canlı ve cansız etmenler büyük

ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Bu nedenle tarım kesiminin bitki ve hayvan hastalık veya zararlıları yanında; doğal afet riskleri ile karşı karşıya kalmaları daha fazladır. Bu riskler yaşamsal önem taşımasa da üretim kayıplarına ve akabinde gelir kayıplarına yol açacağından tarım üreticilerinin sosyal güvenliklerini kendilerinin sağlaması daha da güçleşmektedir. Nitekim Türkiye’ de çiftçilerin %82,6’ sının herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmadan çalıştığı ifade edilmektedir (Karadeniz, 2006). Türkiye’ de tarım kesiminde sosyal güvencesiz çalışma yaygın hale gelmiştir ve çalışanların devletin sağladığı sosyal güvence sisteminden yeterince yararlanamadığı açıktır.

Konu ile ilgili yapılan çalışmalardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Gürgen (1993), tarım işçilerinin işlerinin geçici, kısa süreli ve dağınık olması, kültür düzeylerinin düşük ve örgütlenmemiş olmaları gibi çeşitli nedenlerle etkin bir baskı grubu oluşturamamaları, diğer kesimlerdeki işçiler gibi sosyal ve yasal güvencelerden eşit bir biçimde yararlanmalarını engellediğini belirtmiştir. Aksoy ve ark. (1994), tarımda teknolojik gelişmeye bağlı olarak özellikle iş ve meslek risklerinin daha önemli hale geldiğini ve sağlık sorunlarının hayati önem kazandığını; tarım çalışanlarının farklı sosyal güvenlik kuruluşlarının kapsamına alınması ve bunlardan özellikle en düşük gelirli kesimin isteğe bağlı sigorta kapsamına alınmasının önemini vurgulamışlardır. Aydın (1996), özel sigortaların yöntem olarak sosyal güvenliğin temel araçlarından sosyal sigortalara benzediğini, ancak amaçsal yönden, kuruluş ve uygulamalar bakımından, sosyal sigortalardan önemli ayrılıklar gösterdiğini ifade etmiştir. Gaytancıoğlu ve ark. (2000), Tekirdağ merkez ilçeye bağlı köylerdeki üreticilerle yapılan anket sonuçlarına göre, Bağ- Kur üyelerinin %8’inin Bağ- Kur’a olan borçlarından dolayı sağlık sigortasından yararlanamadıkları, sağlık sigortasından yararlanan üyelerin % 38’ inin eşi ve çocukları, %36’ sının ise çocuklarının büyük olmasından ya da çocuğu olmamasından dolayı sadece eşlerinin sağlıktan yararlandığını belirtmişlerdir. Jutting (2000), Almanya’ da gerek devletin gerekse ticari şirketlerin sosyal sağlık sigortasında özellikle kırsal ve uzak bölgelerde bireylere ulaşılmanın başarısızlığını vurgulamıştır. Gülçubuk ve ark. (2005), “17.07.1964 tarih ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa göre tanımlanan niteliklere uygun tarım işçileri zorunlu sigorta kapsamına alınmakta olup, bunlar iş kazası ve meslek hastalıkları, analık, malullük, yaşlılık ve ölüm risklerine karşı sigortalı sayıldığını belirtmişlerdir.

Tanrıvermiş (2005), kırsal kesimde yaşayanların özel sağlık, hayat, emeklilik ve kaza sigortaları kapsamına alınması için öncelikle sigorta şirketlerinin ürünlerini eğitim düzeyi kentlere oranla daha düşük olan tarım kesimine çok iyi bir şekilde tanıtarak sigorta bilincini oluşturmasının gerektiğini vurgulamıştır. Karadeniz (2006), Türkiye’ de çiftçilerin sosyal güvenliğinde iki temel sorun bulunduğunu, bunlardan bir tanesinin çiftçilerin Bağ-Kur’a kayıtlı olmadan çalışmaları, diğerinin ise sigorta prim ödeme kabiliyetlerinin düşüklüğünü ifade etmiştir. 2003 yılı itibariyle çiftçilerin %82,6’ sının herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmadan çalıştığını belirtmiştir. Yelmen (2006), özel sigorta programlarının teşvik edilmesi gerektiğini, böylece sosyal güvenlik sisteminin mümkün olduğunca daha çok kişiye minimum düzeyde koruma sağlayacağını, fazlasının tarafların isteğe bağlı olarak özel sistemlerle karşılanmasının sosyal güvenlik sistemini rahatlatacağını ifade etmiştir. Topçuoğlu ve Öztürk (2011), hak sahipleri açısından, sosyal güvenlik sistemi kapsamına giren risklerden bir kısmının, özel sigorta şirketleri aracılığı ile paylaşılması, hatta söz konusu risklerin

bütünüyle devredilmesi düşüncesinin ve eğiliminin giderek ağırlık kazandığını vurgulamışlardır.

Bu çalışmada, Tokat iline bağlı Merkez ilçe köylerindeki çiftçilerin özel sağlık, hayat, emeklilik ve kaza ve emeklilik sigortaları bilinci araştırılmış, çiftçileri etkileyen sosyo-ekonomik ve demografik faktörler belirlenmiştir. Araştırmada örneğe alınan çiftçilerin, sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerinden, çiftçilerin hayat ve sağlık sigortası uygulamalarına karşı olan yaklaşımlarını etkileyen en önemli faktör ya da faktörler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın ilgili kamu ve özel kuruluşların tarım kesimine yönelik sosyal güvenlik uygulamalarına, sağlık uygulamalarına ve bölgede uygulanacak yeni projelere ışık tutacağı düşünülmektedir.

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışma, Tokat ilinde yapılmıştır. Araştırmada, Tokat ili kırsalında yaşayan çiftçiler ile yüz yüze yapılan anket verileri kullanılmıştır. Tokat il merkezine bağlı toplam 108 köy vardır ve bu köylerde toplam 11134 hane bulunmaktadır. Bölgedeki 108 adet köyün %10' u dikkate alınmış ve toplamda 11 adet köy ile çalışılmıştır.

Bu köylerin belirlenmesinde araştırma bölgesinin coğrafi yapısı dikkate alınarak homojen bir dağılım yapılmaya çalışılmıştır. Sonuçta seçilen Merkez ilçe köyleri; Çamdere, Çamlıbel, Çöreğibüyük, Dereyaka, Emirseyit, Gözova, Güğümlü, Güzeldere, Kılıçlı, Kızılöz, Tahtoba olmuştur. Bu 11 köydeki toplam hane sayısı 2051'dir.

Araştırmanın örnekleme aşamasında basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Yapılan örnekleme % 90 güven aralığı ($t=1,65$) ve ortalamadan %10 sapma ile çalışılmıştır. Sonuçta araştırmada kullanılan veriler, 11 köyden toplam 199 çiftçiden yüz yüze görüşme tekniği ile sağlanmıştır.

Çalışmada çiftçilerin sosyo-demografik özellikleriyle sosyal güvenlik uygulamaları karşısındaki tutum ve davranışları Yates'in Khi Kare testi ile analiz edilmiştir (Yates,1934). Değişkenler arasında ortaya çıkan ilişkinin ne oranda güçlü olduğu, Kontingenz Katsayısı (Coefficient of Contingency, CC) ile ortaya konulmuştur. Kontingenz Katsayısı 1 (bir)' e yaklaştıkça anlamlılık artar. (Conover,1999),

3. Araştırma Bulguları

3.1. Çiftçilerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Tablo 1 incelendiğinde araştırma bölgesinde, çoğunlukla tarımda aktif olarak uğraşan çiftçilerin yaş aralığının 18-49 yaş arasında olduğu görülmektedir. Genel olarak köylerdeki çiftçilerin eğitim durumunun düşük seviyede olduğu gözlenmektedir. Araştırma bölgesindeki

çiftçilerin tarımsal faaliyetten elde ettikleri gelir ve tarım dışı gelir toplamından oluşan aylık toplam gelirleri incelenmiştir. Buna göre köylerde 100 ila 500 lira arasında aylık toplam geliri olanların oranı %44,2, 501 ila 1000 lira arasında olanların oranı %41,2, 1001 ila 1500 lira arası olanların oranı ise %7,5 iken 1501 lira ve üzeri olanların oranı %7,0' dir. Çiftçilerin aylık toplam harcama dağılımı incelendiğinde köylerde 100 - 500 TL arasında aylık toplam harcaması olanların oranı %32,2; 501 -1000 TL arasında olanların oranı %52,3, 1001 ila 1500 lira arası olanların oranı ise %14,6 iken 1501 lira ve üzeri olanların oranı %1 olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Çiftçilerin sosyo-ekonomik özellikleri

Özellikler	Frekans	Yüzde
Çiftçilerin Yaşı		
18-49	97	48,7
50-64	71	35,7
65-	31	15,6
Eğitim Durumu		
Okuryazar	13	6,5
İlkokul	112	56,3
Ortaokul	45	22,6
Lise	24	12,1
Üniversite	5	2,5
Çiftçi Ailelerindeki		
Erkek sayısı	451	51,3
Kadın sayısı	429	48,7
Çiftçilerin Aylık Gelirleri (TL)		
100- 500	88	44,2
501-1000	82	41,2
1001-1500	15	7,5
1501 - +	14	7,0
Çiftçilerin Aylık Giderleri (TL)		
100- 500	64	32,2
501-1000	104	52,3
1001-1500	29	14,6
1501 - +	2	1,0
Arazi varlıkları (da)		
1-50	133	66,8
51-100	52	26,1
101-150	6	3,0
151 +	8	4,0
Çiftçilik faaliyetleri		
Bitkisel Üretim	67	33,7
Hayvansal Üretim	2	1,0
Bitkisel ve Hayvansal Üretim	130	65,3
Çiftçilerin Emeklilik Durumu		
Emekli	45	22,6
Emekli değil	154	77,4

3.2. Çiftçilerin Sosyal Güvenlik Uygulamaları ve Genel Sağlık Sigortasına Katılımları

Sürekli ve düzenli bir gelire sahip olmayan tarım kesiminin devlet destekli sosyal güvenceye kaydı olmayanların her hangi bir sosyal güvenlik hizmeti alamadığı, kayıtlı olanların ise primlerini ödeyemedikleri için sosyal güvenlik uygulamalarından faydalanamadığı bilinmektedir. Bu nedenle tarım kesiminde kayıt dışılık fazladır. Tarım kesimine ait Tokat ili ve Türkiye’ de sosyal güvenliğe kayıtlı çiftçi sayısı Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2. Sosyal güvenliğe kayıtlı tarım kesimi sayısı

İl ve Ülke	Tarım SSK	Tarım Bağ- Kur	Genel Toplam
	2925 S. K.	2926 S. K.	
Tokat	1.816	16.074	17.890
Türkiye	176.093	1.074.156	1.250.249
Genel Oran (%)	1.03	1.49	1.43

Kaynak: SGK,2010.

Tarımda sosyal güvenlik kapsamına alınan üretici ve işçilerin toplam içindeki oranı düşük düzeyde kalmıştır. Yerel düzeylerde yapılan bilimsel araştırmaların sonuçları da bunu desteklemektedir (Karacan 1991, Aksoy ark. 1994, Artukoğlu 1998).

Çalışmada araştırma bölgesindeki çiftçilerin sosyal güvenceye kaydı olan ve olmayanlar ile ilgili bilgiler Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Araştırma bölgesindeki çiftçilerin sosyal güvenlik durumu

Sosyal güvenlik durumu	Çiftçi sayısı	Genel (%)
Tarım Bağ-Kur	99	49,8
Esnaf Bağ-Kur	10	5,0
506 S.K. tabi işçi	11	5,5
Tarım SSK	3	1,5
Emekli sandığı	8	4,0
Hiçbir sosyal güvencesi olmayan	68	34,2
Genel toplam	199	100,0

Tablo 3’ de görüldüğü gibi Türkiye genelinde %1,4’ lük bir tarım sigortalılık oranına sahip olan Tokat ilindeki tarım kesiminin sosyal güvenlik kayıt durumu yeteri kadar değildir denilebilir. Araştırma bölgesinde sosyal güvenliğe kaydı olmayan çiftçilerin sosyal haklar yönünden kayıpları fazladır. Bu, ekonomide kayıtdışı istihdama da yol açmaktadır.

Araştırma bölgesinde primlerini kendileri ödeyen çiftçilerin %86,6’ sının prim borcunun olduğu, %13,4’ ünün ise prim borcu olmadığı belirlenmiştir. Araştırma bölgesinde primlerini düzenli olarak ödeyen çiftçilerin oranı %16,1 iken, ödeyemeyenlerin oranı ise %83,9’ olarak tespit edilmiştir. Borcu olan çiftçilerin primlerini düzenli ödeyememe nedenleri içerisinde

genel olarak %92,5' inin aylık gelirinin yeterli olmadığından, %3,2' sinin banka ve şahıslara olan borçlarından dolayı olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan devlet nasıl olsa prim affi çıkartır diye primlerini ödemeyenlerin oranı ise %4,3 olarak tespit edilmiştir.

Araştırma bölgesinde ödediği primleri yüksek bulan çiftçilerin geneldeki oranı %65,2 iken, primlerini yüksek bulmayan çiftçilerin oranı ise %34,3' dür.

2926 sayılı kanuna tabi tarımda süresiz işçiler, prime esas aylık kazancın %32,5' i oranında prim öderken (Anonim, 2009). 6111 sayılı bazı alacakların yeniden yapılandırılması ile sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası kanunu ve diğer bazı kanun ve kanun hükmünde kararnemelerde değişiklik yapılması hakkındaki kanunda ilk defa kayıt yaptıran tarım işçisi %18 oranında, %32,5 oranına ulaşıncaya kadar her yıl 1 puan artış olmak kaydıyla, prim ödemektedirler (Anonim, 2011b). İlgili kurumlar tarafından gelir tespiti neticesinde sisteme kayıtlı ve ankete katılan çiftçilerimiz aylık 180 lira ile 280 lira arasında prim ödemesi gerekmektedir.

Araştırma bölgesindeki çiftçiler, o kadar da yüksek tutarda olmayan prim aidatlarının fazla olduğunu ifade etmiş ve ekonomik durumlarının primleri ödeyecek kadar yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Bunun üzerine çiftçilere ankette “ne kadar prim ödemek isterdiniz.” sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar ise şu şekildedir:

Aylık primlerin 35 - 50 TL arasında olmasını isteyenlerin oranı %0,9; 50 - 70 TL arasında olmasını isteyenlerin oranı %16,8; 70 - 100 TL arasında olmasını isteyenlerin oranı %41,1; 100 - 150 TL arasında olmasını isteyenlerin oranı 11,2; hiçbiri diyenlerin oranı ise %29,9 olarak belirlenmiştir.

Yine ankette araştırma bölgesindeki çiftçilerin devlet destekli kısa ve uzun vadeli sigorta uygulamalarındaki görüşlerini, sağlık uygulamaları yönünden faydalanma durumları da belirlenmiştir. Çiftçilerin devlet sigortası uygulamalarından memnun olanların oranı %41,7 iken, devlet sigortası uygulamalarından memnun olmayanların oranı ise %57,3' dür.

Çiftçilerin özel hastaneye gidebilme durumları özel hastaneye gidiyorum diyenlerin oranı %16 iken, hayır özel hastaneye gitmiyorum diyenlerin oranı % 84 bulunmuştur.

3.3. Çiftçilerin Özel Şirket Destekli Sağlık, Hayat, Kaza ve Emeklilik Sigortası Bilinci

Türkiye' de devlet destekli sosyal güvenlik uygulamalarının gelişmesiyle beraber bireylerin yaşam risklerine karşı özel sigorta destekli sağlık, hayat, kaza ve emeklilik sigorta şirketleri sayısı artmış ve bu uygulamalar hakkında toplumda bilinçlenme giderek hız kazanmıştır.

Özel şirket destekli çok sayıda özel sigorta branşları bulunmaktadır. Çalışma özel sağlık, hayat, kaza ve emeklilik sigortası branşlarını kapsadığından, Tokat merkez köylerindeki çiftçilerin bu sigortalar ile ilgili bilgi durumu sorgulanmıştır.

3.3.1. Özel Şirket Destekli Özel Sağlık Sigortası

Araştırma bölgesindeki çiftçilerin özel sağlık sigortası hakkındaki bilgi durumu incelenmiştir. Çiftçilerin özel sağlık sigortası bilinç durumlarıyla eğitim seviyeleri, gelir durumları ve yaş

faktörleri arasında bir ilişki olup olmadığı Khi-kare testi ile ölçülmüştür. Değişkenler arasındaki ilişkinin ne oranda güçlü olduğu ise Kontingenz bağımlılık katsayısı (CC) ile ortaya konulmuştur. Bulgular Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4. Çiftçilerin özel sağlık sigorta bilgisi durumu

Özel sağlık sigortası hakkında bilgi sahibi olan ve olmayan		
Durumu	Bilgisi olan	Bilgisi olmayan
Çiftçi sayısı	33	166
Genel Oran (%)	16,6	83,4
Özel sağlık sigortası bilinç durumu ve eğitim arasındaki ilişki		
$x^2 = 17,28$ SD = 4 P < 0,05 CC = 0,282		
Özel sağlık sigortası bilinç durumu ve gelir arasındaki ilişki		
$x^2 = 11,36$ SD = 3 P < 0,05 CC = 0,232		
Özel sağlık sigortası bilinç durumu ve yaş arasındaki ilişki		
$x^2 = 1,285$ SD = 2 P > 0,05		

Araştırma bölgesinde çiftçilerin özel sigorta şirketleri destekli özel sağlık sigortası hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarının oranlarına bakıldığında; bilgisi olanların oranı %16,6 iken, bilgisi olmayanların oranı %83,4 olarak ortaya çıkmıştır.

Khi-kare testi sonuçlarına göre, çiftçilerin eğitim ve gelir durumları ile özel sağlık sigortası bilgi durumu arasında bir ilişkinin var olduğu gözlenmiştir. Yani değişkenler arasında bir bağlantı olup, özel sağlık sigortası ile ilgili bilgi ve bilgisizlik durumu, eğitim ve gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir (P < 0,05). Diğer yandan özel sağlık sigortası ile ilgili bilinç düzeyinin çiftçilerin yaşlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir (P > 0,05).

3.3.2. Özel Şirket Destekli Özel Hayat Sigortası

Araştırma bölgesindeki çiftçilerin özel hayat sigortası hakkındaki bilgi durumu incelenmiştir. Çiftçilerin özel hayat sigortası bilinç durumlarıyla eğitim seviyeleri, gelir durumları ve yaş faktörleri arasında bir ilişki olup olmadığı Khi-kare testi ile ölçülmüştür. Değişkenler arasındaki ilişkinin ne oranda güçlü olduğu ise Kontingenz bağımlılık katsayısı (CC) ile ortaya konulmuştur. Bulgular Tablo 5’ de verilmiştir.

Çiftçilerin özel hayat sigortası hakkında bilgi durumları incelendiğinde bilgi sahibi olanların oranının %17,6 olduğu, bilgisi olmayanların oranının %82,4 olduğu görülmüştür.

Khi-kare testi sonuçlarına göre, çiftçilerin eğitim ve gelir durumları ile özel hayat sigortası bilgi durumu arasında bir ilişkinin var olduğu gözlenmiştir. (P < 0,05). Ancak özel sağlık sigortası ile ilgili bilinç düzeyinin çiftçilerin yaşlarına değişmediği tespit edilmiştir (P > 0,05) (Tablo 5).

Tablo 5. Çiftçilerin özel hayat sigortası hakkındaki bilgi durumu

Özel hayat sigortası hakkında bilgisi olan ve olmayan		
Durumu	Bilgisi olan	Bilgisi olmayan
Çiftçi sayısı	35	164
Genel Oran (%)	17,6	82,4
Özel hayat sigortası bilinç durumu ve eğitim arasındaki ilişki		
$x^2 = 27,956$ SD = 4 P < 0,05 CC = 0,350		
Özel hayat sigortası bilinç durumu ve gelir arasındaki ilişki		
$x^2 = 16,230$ SD = 3 P < 0,05 CC = 0,274		
Özel hayat sigortası bilinç durumu ve yaş arasındaki ilişki		
$x^2 = 4,296$ SD = 2 P > 0,05		

3.3.3. Özel Şirket Destekli Özel Ferdi Kaza Sigortası

Bilindiği üzere tarım kesimi üretimden ürün elde etmeye kadar geçen süre zarfında her türlü tehlike ile karşı karşıyadır. Hemen hemen bütün gün arazide çalışan çiftçiler, tarım makinelerinin sebep olduğu kazalara, kimyasal ilaç kullanımını sonucunda zehirlenmelere, yabancı hayvan saldırıları sonucunda yaralanmalara, kene vb. haşeratların ısırması sonucunda ölümlere maruz kalmaktadırlar. Bütün bu risk faktörleri içerisinde çalışan çiftçiler ve yakınları için, ferdi kaza sigortası önemlidir.

Bu bağlamda çiftçilerin ferdi kaza sigortasıyla ilgili bilgilerinin olup olmadığı araştırılmış, bilgi düzeyleri ile eğitim seviyeleri, gelir durumları ve yaş faktörleri arasında bir ilişki olup olmadığı Khi-kare testi ile ölçülmüştür. Değişkenler arasındaki ilişkinin ne oranda güçlü olduğu ise Kontingenz bağımlılık katsayısı (CC) ile ortaya konulmuştur. Bulgular Çizelge 6' de verilmiştir.

Tablo 6. Çiftçilerin özel ferdi kaza sigortası hakkındaki bilgisi

Özel ferdi kaza sigortası hakkında bilgisi olan ve olmayan		
Durumu	Bilgisi olan	Bilgisi olmayan
Çiftçi sayısı	22	177
Genel Oran (%)	11,1	88,9
Özel ferdi kaza sigortası bilinç durumu ve eğitim arasındaki ilişki		
$x^2 = 18,545$ SD = 4 P < 0,05 CC = 0,291		
Özel ferdi kaza sigortası bilinç durumu ve gelir arasındaki ilişki		
$x^2 = 21,772$ SD = 3 P < 0,05 CC = 0,314		
Özel ferdi kaza sigortası bilinç durumu ve yaş arasındaki ilişki		
$x^2 = 7,335$ SD = 2 P > 0,05		

Çiftçilerin özel sigorta şirketlerinin desteklediği özel ferdi kaza sigortası hakkında bilgi sahibi olanların ve olmayanların genel oranına bakıldığında; bilgisi olanların oranının %11,1 olduğu, bilgisi olmayanların oranının %88,9 olduğu tespit edilmiştir. Khi-kare testi sonuçlarına göre, çiftçilerin eğitim ve gelir durumları ile özel ferdi kaza sigortası bilgi durumu arasında bir ilişkinin var olduğu gözlenmiştir ($P < 0,05$). Diğer yandan özel sağlık sigortası ile ilgili bilinç düzeyinin çiftçilerin yaşlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($P > 0,05$) (Tablo 6).

3.3.4. Özel Şirket Destekli Özel Bireysel Emeklilik Sigortası

Bireylere refah düzeylerinin yükselmesi ve ek bir güvenceye sahip olmaları vb. gibi imkanlar sunan özel bireysel emeklilik sistemi hakkında çalışma bölgesindeki çiftçilerin bilgisinin olup olmadığı araştırılmış ve bulgular çiftçilerin eğitim, gelir ve yaş faktörleri ile ilişkilendirilmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Çiftçilerin özel bireysel emeklilik sigortası hakkındaki bilgi durumu

Özel bireysel emeklilik sigortası hakkında bilgisi olan ve olmayan		
Durumu	Bilgisi olan	Bilgisi olmayan
Çiftçi sayısı	45	154
Genel Oran (%)	22,6	77,4
Özel bireysel emeklilik sigortası bilinç durumu ve eğitim arasındaki ilişki		
	$x^2 = 15,826$ SD = 4	P < 0,05 CC = 0,271
Özel bireysel emeklilik sigortası bilinç durumu ve gelir arasındaki ilişki		
	$x^2 = 12,969$ SD = 3	P < 0,05 CC = 0,247
Özel bireysel emeklilik sigortası bilinç durumu ve yaş arasındaki ilişki		
	$x^2 = 8,234$ SD = 2	P > 0,05

Araştırmada özel bireysel emeklilik sigortası hakkında bilgisi olan çiftçilerin oranı %22,6 bilgisi olmayan çiftçilerin oranı ise %77,4 olarak tespit edilmiştir.

Khi-kare testi sonuçlarına göre, çiftçilerin özel bireysel emeklilik sigortası bilgi durumunun eğitim ve gelir durumlarına göre farklılık gösterdiği ($P < 0,05$), buna karşın yaş durumlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($P > 0,05$) (Tablo 7).

4. Sonuç

Tüm bulgular ışığında, Tokat merkez köylerinde ekonomik durumu iyi olmayan tarım kesiminin sosyal güvenlik uygulamalarından ve genel sağlık sigortasından tam manasıyla faydalanamadığı ve bu önemli edimlerden yoksun oldukları gözlenmiştir. Çiftçilerin, ekonomik ve eğitim seviyelerinin düşüklüğü nedeniyle devlet ve özel şirketlerin desteklediği sosyal güvenlik sigortaları hakkındaki bilgi seviyelerinin yeterli olmadığı saptanmıştır. Bilgisi

az olan çiftçilerin, özel şirketlerin desteklediği özel sigortalara katılım durumları hemen hemen hiç yoktur. Sigortalılık bilincine sahip olmayan tarım kesiminde kayıt dışı istihdam fazladır. Üretime katkıda bulunan çiftçiler sosyal güvenlik sistemlerinden mahrum kalmaktadır. Sigortası olmayan çiftçilerin insanlık onuruna yaraşır bir şekilde hayat sürdürebilmesi için gerekli en doğal hak olan sağlık tedavisi, sürekli ve süresiz iş görmezlik, emeklilik gibi sosyal hakların getirdiği faydalardan eşit bir şekilde yararlanamamaktadır.

Bölgedeki çiftçilerin sigorta kaydı olsa da aylık düzenli ve sabit bir geliri olmadığı için her ay ödemesi gereken devlet destekli sigorta primini düzenli olarak ödeyemediği ve bu nedenle sigortalarını terk ettiği belirlenmiştir.

Çalışmada çiftçilerin kendilerinin, eş ve öğrenci olmayan 18 yaş üstü çocuklarının özellikle sağlık tedavisi yönünden oldukça zorluk yaşadıkları belirlenmiştir. Devletin sağladığı sağlık güvencesinden prim borçlarından dolayı faydalanamamakta ve ekonomik sıkıntı çekildiği için ücretli muayene ve tedavi olamamaktadır. Bunun yanında çiftçiler, bireylere çok cüzi miktarlarda yıllık toplam prim ödeme kolaylığı sağlayan ve yüksek hizmet kalitesi sunan özel şirket destekli özel sağlık sigortası uygulamalarına da bilgisizlik, özel sektöre olan güvensizlik ve ekonomik sıkıntıdan dolayı dikkate almamaktadırlar.

Özel sigorta şirket destekli özel sigorta bilinç durumunu gösterir değerlerden de anlaşıldığı üzere çiftçilerin bilgili olmadığı görülmüştür. Bu nedenle özel sigorta acentelerinin kırsal kesime yönelik özel sigortacılık konusunda bilgilendirme faaliyetlerinin artırılmasını ve güven duygusunun kırsal kesime sağlanması gerektiği önem arz etmektedir.

Çiftçiler her ay düzenli olarak gelir elde edemediğinden primlerini düzenli ödeyememekte ve sağlık yardımından faydalanamamaktadır. Aylık ödenen primlerin çiftçilerin yılın ancak belirli zamanlarında üretimlerinden kazandıkları gelirlere göre bir ödeme planı sunmak, çiftçiler için ödeme de kolaylık sağlayabilir. Çünkü çiftçiler yılda bir veya iki kere toplu bir şekilde gelir elde edebilmektedir. Böylece sağlıktan tüm yıl boyunca faydalanılabilir.

Özel sigorta acenteleri tarafından kırsal kesime özel sağlık sigortasının daha az prim ödeyerek daha kaliteli hizmet verebildiğini, ne tür imkanlar sağladığını, yapılan poliçelerin içeriğini ve tedavi için yapılan uygulamalar vb. gibi konularda verilen bilginin, daha ikna edici düzeyde olması gerektiği sağlanmalıdır. Şüphesiz ki çiftçilerin ekonomik zorlukları yanında özele olan güven konusundaki önyargıları gözden kaçırılmamalıdır. İyi bir güven ortamı oluşturulduğunda çiftçilerin özel sigortaya yaklaşımı değişecek, bilinçlenecek ve katılım sağlanarak, sağlık tedavisi yönünden mağduriyetleri ortadan kalkabilecektir. Hatta TARSİM (Tarım Sigortaları Havuzu) uygulaması gibi ortak projelerle çiftçilere bu alanda ilgili kuruluşların işbirliği içerisinde devlet desteğinin de sağlanarak özel sigortaya katılımın artırılması sağlanabilir. Bu yöntem ayrıca devletin sosyal güvenlik sistemini rahatlatacaktır. Her iki sigorta ayrı menfaatleri çeşitli risklere karşı teminat altına alarak birbirini tamamlayacak ve bir sigortanın mahzurları diğeri ile giderilebilecektir. Böylelikle tarım kesimi geleceğe daha da güvenle bakabilecektir.

Sosyo-ekonomik göstergelerden de anlaşıldığı gibi çiftçilerin eğitim ve gelir seviyeleri düşüktür. Çiftçilerin bilinçlenmede önemli sorunlarının olduğu ve bu sorunların çözümünde eğitimin öne çıktığı yadsınamaz. Bu bağlamda kırsal kesimde yaşayan çiftçilerin

bilinçlenmesi için temel eğitim ve mesleki eğitim üzerine yayım faaliyetleri etkin ve sürdürülebilir olmalıdır.

Tarım kesimi Türkiye’ de sosyal güvenliğe ihtiyacı en fazla olan zümredir. Asgari ücretin altında gelire sahip bu kesimin yoksulluk oranı yüksektir. Bu nedenle sosyal güvenlik kurumları bu kesime ayrıcalık göstermelidir. Sosyal güvenlik reformuyla Türkiye’ de sosyal sigorta edimlerinde güzel gelişmeler olmuştur. Tarım kesimi diğer zümrelerin edimlerine haiz olmuş fakat, tarım kesiminin düzenli prim ödeme alışkanlığının ve gücünün olmamasından dolayı sosyal güvenlik uygulamalarından faydalanılmadığı görülmektedir.

Kamu ve özel kuruluşların yapacağı geniş kapsamlı kalkınma projeleri ile çiftçilerin, sorunları büyük oranda aşılabılır. Bu projelerde çiftçiler için eğitim-sağlık-beslenme gibi temel konuların yanı sıra, sosyal haklar, ödevler ve yaptıkları işler hakkında eğitimlere yer verilebilir.

Gelir düzeyleri düşük olan kırsal kesimin gerek gelir ve gerekse yaşam standartlarının yükseltilmesi gerekmektedir. Bu amaçla yerel kaynakların harekete geçirilmesi, kırsal sanayi faaliyetlerinin geliştirilerek, köylerde modern bir yapı oluşturmaya, organizeli, planlı bir yerleşim yerine dönüşümün başlaması gerekmektedir. Böylelikle bir yandan göç olgusu azalırken diğer yandan bireyler kararlarında daha özgür olacak, tarımsal kalkınmada süreklilik sağlanabilecektir.

Türkiye’ de sosyal güvenlik reformuyla birlikte tarıma yönelik sosyal güvenlik uygulamalarının iyileştirilmesine paralel olarak özel sağlık, hayat, kaza ve emeklilik sigortalarının uygulamalarının yaygınlaştırılması, tarım kesiminin geleceğe daha da güvenle bakmalarını sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Anonim, 1995. Sosyal Güvenlik, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu. DPT, Yayın No:2420-ÖİK:479, Ankara.
- Anonim, 2004. 2003 Yılı Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor. Sigorta Denetleme Kurulu, Ankara.
- Anonim, 2009. 2925 Sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu. SGK, Yayın No:13, Ankara.
- Anonim, 2011a. Özel şirketler., Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği <http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/ueye-sirketler> (Erişim tarihi: 02.05.2011).
- Anonim, 2011b. 6111 Sayılı Kanun., Mevzuat Bilgi Sistemi, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.5.6111&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=i> (Erişim tarihi: 15.03.2011).
- Aksoy, S., Eraktan, G., Eraktan, E., Frithjof, K., Wolfgang, W., 1994 “Türkiye’ de Kırsal Nüfusun Sosyal Güvenliği”, A.Ü Basımevi, ISBN-975-482-229-8, Ankara.
- Arıcı, K., 2003. Türkiye’ de Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanların (Çiftçilerin) Sosyal Güvenliği., Kamu-İş, <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/726.pdf> (Erişim tarihi: 04.05.2010).
- Artukoğlu, M.M., 1998. Türkiye’de Çiftçilerin Sosyal Güvenliği Sorunları ve Çözüm Yaklaşımları: Menemen İlçesi Örneği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Ankara.

- Aydın, U., 1996. Sosyal Güvenlik Sorunlarının Çözümünde Özel Sigortalar. (Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Conover (1999), Practical Nonparametric Statistics, Third Edition, Wiley, pp. 229-230.
- Gaytaycıoğlu, O., Bayraktar E., Tavil S., 2000 “Tarım Kesimindeki Sosyal Güvenlik Uygulamalarının Çiftçi Üzerindeki Etkileri: Tekirdağ Örneği”, Tekirdağ Üniversitesi, Tekirdağ Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Tekirdağ.
- Gülçubuk, B., Şengül, H., Aluftekin, N., Kızılaslan, N. Ve Kılıç, M., 2005. Tarımda İstihdam Sosyal Güvenlik Uygulamaları ve Kırsal Yoksulluk, Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi, 3-7 Ocak, 2005, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Cilt:2, s.1173-1196, Ankara.
- Gürgen, Y., 1993. Tarım İşçilerinin Yasal Sosyal Güvenlik ve Çalışma Koşullarıyla İlgili Sorunları, Sayı: 90, Ankara.
- Jütting, J., 2000. Social Security Systems In Low Income Countries: Concepts, Constraints, and The Need For Cooperation, International Social Security Review. Vol. 53, No. 4, Sayı: 6, Germany.
- Karacan, A.R., 1991. Tarım Kesiminde Geçici İşçilerin Çalışma Koşulları Ücret Sistemleri ve Çalışanların Sosyal Güvenlikleri Üzerine Bir Araştırma, Friedrich Ebert Vakfı, İstanbul.
- Karadeniz, O., 2006. Türkiye’ de Çiftçilerin Sosyal Güvenliği ve Sosyal Güvenlik Reformunun Çiftçiler Üzerine Olası Etkileri, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 8 (4), 90-127.
- Tanrıvermiş, H., 2005. Türkiye’ de Tarım., Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, http://sgb.tarim.gov.tr/yayimlar/turkiyede_tarim.pdf (Erişim tarihi: 04.02.2010).
- Topçuoğlu M., Öztürk M., 2011. Özel Sigorta Girişiminin Sosyal Güvenlik Açısından Önemi. E-dergi. <http://edergi.sdu.edu.tr/index.php/sduvd/article/viewFile/1373/1461> (Erişim tarihi: 25.08.2011).
- Yates, F.,1934. Contingency table involving small numbers and the χ^2 test. Supplement to the Journal of the Royal Statistical Society 1(2): 217–235.
- Yelmen, Y., 2006. Sosyal Sigortalarda Prim. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı, İstanbul.